Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

18. června 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Prostor svobody, bezpečnosti a práva – Směrnice 2011/95/EU – Článek 21 odst. 1 – Směrnice 2013/32/EU – Článek 9 odst. 2 a 3 – Pravomocné přiznání postavení uprchlíka členským státem – Uprchlík, který po přiznání tohoto postavení pobývá v jiném členském státě – Žádost o vydání zaslaná třetím státem původu tohoto uprchlíka členskému státu bydliště – Účinek rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka v rámci dotyčného vydávacího řízení – Článek 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie – Ochrana uvedeného uprchlíka před požadovaným vydáním“

Ve věci C-352/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Oberlandesgericht Hamm (Vrchní zemský soud v Hammu, Německo) ze dne 19. května 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 1. června 2022, v řízení o vydání

A.,

za účasti:

Generalstaatsanwaltschaft Hamm,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení: K. Lenaerts, předseda, L. Bay Larsen, místopředseda, A. Arabadžev, K. Jürimäe (zpravodajka), E. Regan, T. von Danwitz, Z. Csehi a O. Spineanu–Matei, předsedové senátů, M. Ilešič, J.–C. Bonichot, L. S. Rossi, I. Jarukaitis, A. Kumin, M. L. Arastey Sahún a M. Gavalec, soudci,

generální advokát: J. Richard de la Tour,

za soudní kancelář: D. Dittert, vedoucí oddělení,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 12. června 2023,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za A.: H.-J. Römer a U. Sommer, Rechtsanwälte,

– za německou vládu: J. Möller a A. Hoesch, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

– za italskou vládu: G. Palmieri, jako zmocněnkyně, ve spolupráci s: D. G. Pintus, avvocato dello Stato,

– za Evropskou komisi: A. Azéma, S. Grünheid a J. Hottiaux, jako zmocněnkyně,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 19. října 2023,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 9 odst. 2 a 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (Úř. věst. 2013, L 180, s. 60) a čl. 21 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/UE ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9).

2 Tato žádost byla předložena v rámci řízení týkajícího se vydání tureckého státního příslušníka A., jemuž bylo v Itálii přiznáno postavení uprchlíka a který pobývá v Německu, na základě žádosti o jeho vydání k trestnímu stíhání, kterou turecké orgány zaslaly německým orgánům.

Právní rámec

Mezinárodní právo

Ženevská úmluva

3 Úmluva o právním postavení uprchlíků, podepsaná dne 28. července 1951 v Ženevě [*Recueil des traités des Nations unies*, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)], vstoupila v platnost dne 22. dubna 1954 (dále jen „Ženevská úmluva“). Uvedená úmluva byla doplněna Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků, který byl uzavřen v New Yorku dne 31. ledna 1967 a vstoupil v platnost dne 4. října 1967.

4 Všechny členské státy jsou smluvními stranami Ženevské úmluvy. Evropská unie naproti tomu smluvní stranou uvedené úmluvy není.

5 Článek 1 oddíl A uvedené úmluvy stanoví:

„Pro účely této úmluvy se pojem ‚uprchlík‘ vztahuje na kteroukoliv osobu, jež:

[…]

2. […] se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke

shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.

V případě osoby mající několik státních občanství, pojem ‚země jeho státního občanství' se týká všech zemí, jejichž je státním občanem; žádná osoba však nebude považována za zbavenou ochrany země své příslušnosti, pokud se bez závažného důvodu založeného na oprávněných obavách vzdala ochrany jedné ze zemí svého státního občanství."

6 Článek 33 odst. 1 téže úmluvy stanoví:

„Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice zemí, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení."

Evropská úmluva o vydávání

7 Článek 3 odst. 1 a 2 Evropské úmluvy o vydávání, podepsané dne 13. prosince 1957 v Paříži, zní:

„1. Vydání nebude povoleno, pokud je trestný čin, pro který se o vydání žádá, považován dožádanou stranou za trestný čin politický nebo trestný čin, který s trestným činem politickým souvisí.

2. Stejné pravidlo bude použito, pokud má dožádaná strana vážné důvody se domnívat, že žádost o vydání pro obecný trestný čin byla podána za účelem stíhat nebo potrestat danou osobu z důvodů její rasy, náboženství, národnosti nebo politických názorů, nebo že postavení této osoby by pro některý z těchto důvodů mohlo vyvolat předpojatost."

Unijní právo

Směrnice 2011/95

8 Bod 21 odůvodnění směrnice 2011/95 zní:

„Přiznání postavení uprchlíka je deklaratorním aktem."

9 Článek 2 této směrnice obsahuje následující definice:

„Pro účely této směrnice se rozumí

[…]

b) ‚osobou požívající mezinárodní ochrany' osoba, které bylo přiznáno postavení uprchlíka nebo status doplňkové ochrany ve smyslu písmen e) a g);

[…]

d) ‚uprchlíkem' státní příslušník třetí země, který se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů nachází mimo zemi své státní příslušnosti a je neschopen přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám odmítá ochranu dotyčné země, nebo osoba bez státní příslušnosti, která se ze stejných shora uvedených důvodů nachází mimo zemi svého dosavadního pobytu, která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit a na kterou se nevztahuje článek 12;

e) ‚postavením uprchlíka' uznání státního příslušníka třetí země nebo osoby bez státní příslušnosti členským státem za uprchlíka;

[…]

i) ‚žadatelem' státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, kteří podali žádost o mezinárodní ochranu, o níž dosud nebylo pravomocně rozhodnuto;

[…]"

10 Kapitola III směrnice 2011/95, nadepsaná „Podmínky pro získání postavení uprchlíka [Podmínky pro to, aby osoba byla považována za uprchlíka]", obsahuje články 9 až 12 této směrnice. Článek 11 uvedené směrnice upravuje případ, kdy státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti přestávají být uprchlíkem, a její článek 12 upravuje případ, kdy jsou státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti vyloučeni z postavení uprchlíka.

11 Články 13 a 14 směrnice 2011/95 se nacházejí v kapitole IV této směrnice, nadepsané „Postavení uprchlíka".

12 Článek 13 téže směrnice zní:

„Členské státy přiznávají postavení uprchlíka státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti, které splňují podmínky pro získání postavení uprchlíka [státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti splňujícím podmínky pro to, aby byli považováni za uprchlíky] v souladu s kapitolami II a III."

13 Článek 14 směrnice 2011/95 se týká „[o]dnětí, ukončení platnosti nebo zamítnutí prodloužení platnosti postavení uprchlíka". Tento článek stanoví:

„1. Pokud jde o žádosti o mezinárodní ochranu podané po vstupu směrnice [Rady] 2004/83/ES [ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. 2004, L 304, s. 12)] v platnost, členské státy odejmou, ukončí platnost nebo zamítnou prodloužení platnosti postavení uprchlíka přiznané vládním, správním, soudním nebo kvazisoudním orgánem státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, pokud již přestali být uprchlíkem v souladu s článkem 11.

2. Aniž je dotčena povinnost uprchlíka v souladu s čl. 4 odst. 1 sdělit všechny významné skutečnosti a poskytnout všechny související dokumenty, jež má k dispozici, prokazuje v jednotlivém případě členský stát, který postavení uprchlíka přiznal, že dotyčná osoba přestala být uprchlíkem nebo nikdy nebyla uprchlíkem v souladu s odstavcem 1 tohoto článku.

3. Členské státy odejmou, ukončí nebo zamítnou prodloužení platnosti postavení uprchlíka státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, jestliže po přiznání postavení uprchlíka dotyčný členský stát zjistí, že

a) dotyčná osoba měla být nebo je vyloučena z postavení uprchlíka podle článku 12;

b) její nesprávné popsání nebo neuvedení skutečností, včetně použití padělaných dokumentů, mělo na přiznání postavení uprchlíka rozhodující vliv.

4. Členské státy mohou odejmout, ukončit nebo zamítnout prodloužení platnosti postavení přiznaného uprchlíkovi vládním, správním, soudním nebo kvazisoudním orgánem, jestliže

a) existují dostatečné důvody k tomu, aby byl považován za nebezpečí pro bezpečnost členského státu, v němž se nachází;

b) jako osoba odsouzená pravomocným rozsudkem za zvlášť závažný trestný čin představuje nebezpečí pro společnost dotyčného členského státu.

5. V situacích uvedených v odstavci 4 se mohou členské státy rozhodnout nepřiznat postavení uprchlíka, jestliže toto rozhodnutí ještě nebylo přijato.

6. Osoby, na které se vztahují odstavce 4 a 5, jsou způsobilé k právům uvedeným v článcích 3, 4, 16, 22, 31, 32 a 33 Ženevské úmluvy nebo podobným právům, pokud se nacházejí v dotyčném členském státě.“

14 Kapitola VII této směrnice, nadepsaná „Obsah mezinárodní ochrany“, obsahuje články 20 až 35 této směrnice.

15 Článek 21 uvedené směrnice, nadepsaný „Ochrana před navracením“, v odstavci 1 stanoví:

„Členské státy dodržují zásadu nenavracení v souladu se svými mezinárodními závazky.“

16 Článek 36 druhý pododstavec téže směrnice stanoví:

„Členské státy přijmou ve spojení s [Evropskou k]omisí veškerá vhodná opatření k zavedení přímé spolupráce a výměny informací mezi příslušnými orgány.“

Směrnice 2013/32

17 Článek 9 směrnice 2013/32, nadepsaný „Právo setrvat v členském státě až do posouzení žádosti“, stanoví:

„1. Žadatelé mohou v členském státě setrvat výlučně za účelem řízení do doby, než rozhodující orgán vydá rozhodnutí v řízení v prvním stupni podle kapitoly III. Toto právo setrvat nezakládá nárok na povolení k pobytu.

2. Členské státy mohou učinit výjimku pouze tehdy, pokud osoba učiní následnou žádost podle čl. 41 nebo pokud osobu předají, případně vydají, na základě závazků podle evropského zatýkacího rozkazu […] či z jiných důvodů jinému členskému státu nebo třetí zemi či mezinárodnímu trestnímu soudu či tribunálu.

3. Členský stát může vydat žadatele třetí zemi podle odstavce 2, pouze pokud příslušné orgány prověřily, že rozhodnutím o vydání nedojde k přímému nebo nepřímému navrácení v rozporu se závazky členského státu, které má podle mezinárodního práva nebo práva Unie.“

18 Články 44 a 45 této směrnice stanoví pravidla pro řízení o odnětí mezinárodní ochrany. Konkrétně čl. 45 odst. 1 a 3 uvedené směrnice stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby v případech, kdy příslušný orgán zvažuje podle článku 14 nebo článku 19 směrnice [2011/95] odejmout státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti status mezinárodní ochrany, měla dotyčná osoba tyto záruky:

a) je písemně informována o tom, že příslušný orgán znovu posuzuje, zda ji lze považovat za osobu požívající mezinárodní ochrany, a o důvodech tohoto nového posuzování a

b) má příležitost, aby při osobním pohovoru podle čl. 12 odst. 1 písm. b) a článků 14 až 17 nebo v písemném prohlášení uvedla důvody, proč by jí neměl být status mezinárodní ochrany odňat.

[…]

3. Členské státy zajistí, aby rozhodnutí příslušného orgánu o odnětí statusu mezinárodní ochrany bylo sděleno písemně. Rozhodnutí musí obsahovat skutkové a právní odůvodnění a písemné poučení o možnosti podat opravné prostředky.“

19 Článek 49 druhý pododstavec směrnice 2013/32 stanoví:

„Členské státy přijmou ve spojení s Komisí veškerá vhodná opatření k zavedení přímé spolupráce a výměny informací mezi příslušnými orgány.“

Německé právo

20 Ustanovení § 6 odst. 2 du Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG) (zákon o mezinárodní právní pomoci v trestních věcech) ze dne 23. prosince 1982 (BGBl. 1982 I, s. 2071) zní:

„Vydání není přípustné, existují-li závažné důvody se domnívat, že v případě vydání bude vyžádaná osoba stíhána nebo potrestána z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, nebo že se její situace z některého z těchto důvodů zhorší.“

21 Ustanovení § 6 Asylgesetz (AsylG) (zákon o azylu) ze dne 26. června 1992 (BGBl. 1992 I, s. 1126), ve znění vyhlášeném dne 2. září 2008 (BGBl. 2008 I, s. 1798), který byl naposledy novelizován ustanovením § 9 Gesetz zur Weiterentwicklung des Ausländerzentralregisters (zákon o rozvoji centrálního rejstříku cizích státních příslušníků) ze dne 9. července 2021 (BGBl. 2021 I, s. 2467), uvádí:

„Rozhodnutí o žádosti o azyl je závazné ve všech věcech, v nichž je právně relevantní přiznání nároku na azyl nebo přiznání statusu mezinárodní ochrany ve smyslu § 1 odst. 1 bodu 2. To neplatí pro vydávací řízení a řízení podle § 58a Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Aufenthaltsgesetz – AufenthG) (zákon o pobytu,

výdělečné činnosti a integraci cizinců na spolkovém území) ze dne 30. července 2004 (BGBl. 2004 I, s. 1950).“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

22 A. je turecký státní příslušník kurdského původu. Z Turecka odcestoval v roce 2010.

23 Pravomocným rozhodnutím ze dne 19. května 2010 přiznaly italské orgány A. postavení uprchlíka, neboť mu hrozilo, že bude tureckými orgány politicky pronásledován kvůli podpoře Strany pracujících Kurdistánu (PKK). Toto postavení je platné do 25. června 2030.

24 Od července 2019 pobývá A. v Německu.

25 Na základě zatýkacího rozkazu vydaného tureckým soudem dne 3. června 2020 bylo prostřednictvím Mezinárodní organizace kriminální policie (Interpol) vyhlášeno po A. pátrání s cílem jej zadržet za účelem vydání do Turecka k trestnímu stíhání pro vraždu. Je mu kladeno za vinu, že po slovní potyčce se svým otcem a bratrem vystřelil dne 9. září 2009 v Bingöl (Turecko) z pušky a zasáhl svou matku, která na následky zranění zemřela.

26 A. byl v Německu zadržen dne 18. listopadu 2020 a byl umístěn nejprve do vyšetřovací vazby a poté do vydávací vazby do 14. dubna 2022.

27 Usnesením ze dne 2. listopadu 2021 Oberlandesgericht Hamm (Vrchní zemský soud v Hammu, Německo), který je předkládajícím soudem, rozhodl o přípustnosti vydání A. do Turecka. Uvedený soud měl za to, že rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka přijaté italskými orgány nemá podle německého práva ve vydávacím řízení vedeném v Německu závazný účinek, ale může být vodítkem při určení – prováděném za účelem posouzení žádosti o vydání – zda A. v Turecku hrozí vážné a konkrétní riziko politického pronásledování. Předkládající soud tedy provedl samostatné posouzení této žádosti o vydání na základě argumentů, které A. předložil zaprvé v rámci azylového řízení vedeného v Itálii, s nímž se uvedený soud mohl seznámit po předání dokumentů týkajících se uvedeného řízení, a zadruhé v rámci vydávacího řízení. Předkládající soud zohlednil i záruky poskytnuté tureckými orgány v tom smyslu, že trestní řízení, které bude vedeno po vydání, bude dodržovat požadavky spravedlivého procesu. Předkládající soud dospěl k závěru, že neexistuje riziko politického pronásledování ani závažné důvody se domnívat, že uvedená žádost o vydání, odůvodněná spácháním trestného činu podle obecného práva, byla podána za účelem stíhání nebo potrestání A. pro jeho politické názory, nebo že hrozí, že se v případě vydání jeho situace z takových důvodů zhorší.

28 Toto usnesení zrušil Bundesverfassungsgericht (Spolkový ústavní soud, Německo) na základě ústavní stížnosti, kterou podal A. Podle uvedeného soudu porušil Oberlandesgericht Hamm (Vrchní zemský soud v Hammu) základní právo A. vyplývající z § 101 odst. 1 Grundgesetz (základní zákon), podle kterého nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Vrchní zemský soud v Hammu totiž v rozporu s čl. 267 třetím pododstavcem SFEU nepředložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, která nebyla dosud řešena a je nezbytná pro vyřešení sporu, tedy otázku, zda má pravomocné přiznání postavení uprchlíka státnímu příslušníkovi třetí země jedním členským státem podle unijního práva závazný účinek ve vydávacím řízení, které na základě žádosti pocházející z třetího státu původu tohoto uprchlíka vede příslušný orgán jiného členského státu.

29 Po tomto zrušení a vrácení věci zpět k Oberlandesgericht Hamm (Vrchní zemský soud v Hammu) musí posledně uvedený soud znovu rozhodnout o žádosti o vydání A. Zdůrazňuje, že otázka uvedená v předchozím bodě, o níž Soudní dvůr dosud nerozhodl, je v právní nauce sporná.

30 Podle jednoho názoru z čl. 9 odst. 3 směrnice 2013/32 vyplývá, že pokud bylo osobě v členském státě pravomocným rozhodnutím přiznáno postavení uprchlíka, vydání do třetí země již není podle unijního práva přípustné. Tento výklad má být podpořen články 11, 12 a 14 směrnice 2011/95 a články 44 a 45 směrnice 2013/32, které stanoví pravidla a postupy pro pozbytí postavení uprchlíka, vyloučení z postavení uprchlíka a ukončení platnosti tohoto postavení. Kdyby orgány jednoho členského státu mohly vyhovět žádosti o vydání uprchlíka, který byl za takového uznán orgány jiného členského státu, hrozilo by obcházení těchto pravidel a postupů.

31 Podle jiného názoru měl unijní normotvůrce za to, že řízení o azylu a vydávací řízení jsou vzájemně nezávislá, takže rozhodnutí jednoho členského státu přiznat postavení uprchlíka státnímu příslušníkovi třetí země nemůže mít závazný účinek ve vydávacím řízení, které na základě žádosti pocházející z třetího státu původu tohoto uprchlíka vede příslušný orgán jiného členského státu. Toto vydávací řízení může být první příležitostí posoudit důvody pro vyloučení z postavení uprchlíka, které mohou odůvodnit odnětí tohoto postavení. Je třeba nicméně dbát na dodržování zásady nenavracení, která je uvedena v čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95.

32 Předkládající soud zastává tento druhý názor a trvá navíc na závěrech, které již učinil v usnesení ze dne 2. listopadu 2021.

33 Uvedený soud zdůrazňuje, že žádné ustanovení směrnice 2011/95 a směrnice 2013/32 nestanoví, že rozhodnutí, kterým jeden členský stát přiznal státnímu příslušníkovi třetí země postavení uprchlíka, má závazný účinek ve vydávacím řízení, které na základě žádosti pocházející z třetího státu původu tohoto uprchlíka vede příslušný orgán jiného členského státu.

34 Uznání takového účinku by znamenalo, že pokud by v průběhu tohoto vydávacího řízení vyšly najevo nové skutečnosti odůvodňující odlišné posouzení rizika, že vyžádaná osoba bude politicky pronásledována, bylo by nutné vyčkat, až orgán členského státu, který přiznal postavení uprchlíka, toto postavení případně odejme. To by prodloužilo uvedené vydávací řízení, což by bylo neslučitelné se zásadou rychlosti, která se uplatní zejména v případě, že je vyžádaná osoba umístěna do vydávací vazby.

35 Předkládající soud kromě toho zdůrazňuje, že stanovisko, že navzdory pravomocnému přiznání postavení uprchlíka dotčenému státnímu příslušníkovi třetí země je jeho vydání do třetí země jeho původu přípustné, je v souladu s legitimním cílem zabránit beztrestnosti, pokud toto vydání není v rozporu s mezinárodním ani unijním právem, zejména s článkem 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“). V tomto ohledu uvedený soud upřesňuje, že podle německého práva lze v případě nevydání teoreticky proti vyžádané osobě zahájit trestní stíhání. Předkládající soud má však za to, že jelikož ke skutkům došlo v Turecku, nebylo by takové stíhání v praxi možné, protože německé orgány činné v trestním řízení by nemohly v Turecku získat důkazy nebo vyslechnout svědky.

36 Za těchto podmínek se Oberlandesgericht Hamm (Vrchní zemský soud v Hammu) rozhodl přerušit řízení a podat Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 9 odst. 2 a 3 [směrnice 2013/32] ve spojení s čl. 21 odst. 1 [směrnice 2011/95] vykládán v tom smyslu, že na základě unijněprávní povinnosti výkladu vnitrostátního práva v souladu se směrnicí (čl. 288 třetí pododstavec SFEU a čl. 4 odst. 3 SEU) je pravomocné přiznání postavení uprchlíka ve smyslu [Ženevské úmluvy] v jiném členském státě závazné pro vydávací řízení vedené v členském státě dožádaném o vydání takovéto osoby v tom smyslu, že nutně vylučuje vydání této osoby do třetí země nebo země původu do doby, než bude přiznání postavení uprchlíka zrušeno nebo uplyne jeho platnost?“

K předběžné otázce

37 Podstatou jediné otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 9 odst. 2 a 3 směrnice 2013/32 a čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95 musí být vykládány v tom smyslu, že pokud se státního příslušníka třetí země, který získal postavení uprchlíka v jednom členském státě, týká v jiném členském státě, na jehož území pobývá, žádost o vydání pocházející ze třetího státu jeho původu, tento jiný členský stát je při posuzování této žádosti o vydání vázán rozhodnutím o přiznání postavení uprchlíka tomuto státnímu příslušníkovi, takže v důsledku tohoto rozhodnutí musí požadované vydání odmítnout.

38 Na úvod je třeba připomenout, že v případě neexistence mezinárodní úmluvy o vydávání mezi Unií a dotčeným třetím státem, v projednávané věci Tureckou republikou, spadají pravidla pro vydávání do pravomoci členských států. Jak ovšem vyplývá z judikatury Soudního dvora, členské státy jsou povinny při vykonávání této pravomoci dodržovat unijní právo (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, bod 48).

39 Před posouzením ustanovení, která předkládající soud konkrétně uvádí, je třeba na prvním místě zdůraznit, že podle článku 13 směrnice 2011/95 přiznávají členské státy postavení uprchlíka ve smyslu čl. 2 písm. e) této směrnice státním příslušníkům třetích zemí a osobám bez státní příslušnosti splňujícím podmínky pro to, aby byli považováni za uprchlíky v souladu s kapitolami II a III uvedené směrnice, aniž mají v tomto ohledu diskreční pravomoc [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, bod 63; rozsudek ze dne 14. května 2019, M a další (Odnětí postavení uprchlíka), C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2019:403, bod 89, a rozsudek ze dne 16. ledna 2024, Intervjuirašt organ na DAB pri MS (Ženy, které se staly obětmi domácího násilí), C-621/21, EU:C:2024:47, bod 72 a citovaná judikatura].

40 Přiznání postavení uprchlíka členským státem má, jak vyplývá z bodu 21 odůvodnění směrnice 2011/95, deklaratorní, a nikoli konstitutivní povahu. Z toho plyne, že v systému zavedeném touto směrnicí je státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti splňující tyto podmínky již z tohoto pouhého důvodu uprchlíkem ve smyslu čl. 2 písm. d) uvedené směrnice a článku 1 oddílu A Ženevské úmluvy [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. května 2019, M a další (Odnětí postavení uprchlíka), C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2019:403, body 85 a 86].

41 Formální uznání určité osoby uprchlíkem, kterým je přiznání postavení uprchlíka, má za následek, že dotyčný uprchlík požívá na základě čl. 2 písm. b) směrnice 2011/95 mezinárodní ochrany ve smyslu této směrnice, takže mu svědčí všechna práva a výhody upravené v kapitole VII uvedené směrnice [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. května 2019, M a další (Odnětí postavení uprchlíka), C-391/16, C-77/17 a C-78/17, EU:C:2019:403, bod 91].

42 Členský stát, který postavení uprchlíka přiznal státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, však může být v souladu s článkem 14 směrnice 2011/95, ve spojení s články 44 a 45 směrnice 2013/32, veden k tomu, aby odňal toto postavení uprchlíka, zejména je-li patrné, že daná osoba pozbyla tohoto postavení podle článku 11 směrnice 2011/95, nebo že je či měla být vyloučena z uvedeného postavení podle článku 12 posledně uvedené směrnice.

43 Na druhém místě unijní normotvůrce za současného stavu společného evropského azylového systému ještě zcela nekonkretizoval cíl, k němuž směřuje čl. 78 odst. 2 písm. a) SFEU, a sice jednotný azylový status pro státní příslušníky třetích zemí platný v celé Unii. Unijní normotvůrce v této fázi zejména nezakotvil zásadu, že by členské státy byly povinny automaticky uznávat rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka přijatá jiným členským státem, ani neupřesnil podmínky provádění takové zásady [rozsudek ze dne 18. června 2024, Bundesrepublik Deutschland (Účinek rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka), C-753/22, EU:C:2024:XXX, bod 68].

44 Členské státy tedy mohou za současného stavu unijního práva podmínit přiznání všech práv souvisejících s postavením uprchlíka na svém území tím, že jejich příslušné orgány přijmou nové rozhodnutí o přiznání tohoto postavení [rozsudek ze dne 18. června 2024, Bundesrepublik Deutschland (Účinek rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka), C-753/22, EU:C:2024:XXX, bod 69].

45 Za těchto podmínek je třeba na třetím místě určit, zda podle unijního práva v oblasti mezinárodní ochrany může mít rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka, které přijal příslušný rozhodující orgán členského státu, závazný účinek v rámci řízení o vydání dotčeného uprchlíka, které na základě žádosti pocházející z třetího státu původu tohoto uprchlíka vede příslušný orgán jiného členského státu, a to do té míry, že posledně uvedený orgán musí vydání uvedeného uprchlíka odmítnout z důvodu existence takového rozhodnutí.

46 V tomto kontextu je třeba kromě ustanovení směrnice 2011/95 a směrnice 2013/32, která předkládající soud uvádí v předběžné otázce, zohlednit i všechna relevantní ustanovení unijního práva, včetně ustanovení Listiny.

47 Soudní dvůr totiž může za účelem poskytnutí užitečné odpovědi soudu, který mu položil předběžnou otázku, zohlednit normy unijního práva, na které vnitrostátní soud ve své otázce neodkázal (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. března 1986, Tissier, 35/85, EU:C:1986:143, bod 9, a rozsudek ze dne 2. března 2023, PrivatBank a další, C-78/21, EU:C:2023:137, bod 35).

48 V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že účelem směrnice 2013/32 je podle jejího článku 1 „stanovit společná řízení pro přiznávání a odnímání mezinárodní ochrany podle směrnice [2011/95]“.

49 Článek 9 směrnice 2013/32 se nachází v její kapitole II, která je věnována základním zásadám a zárukám v řízení o mezinárodní ochraně. Článek 9 odst. 1 této směrnice přiznává žadateli o mezinárodní ochranu právo setrvat na území dotyčného členského státu během posuzování jeho

žádosti. Článek 9 odst. 2 uvedené směrnice opravňuje členské státy učinit výjimku z tohoto práva v případech, které jsou v něm uvedeny, mimo jiné v případě vydání žadatele do třetího státu. Takové vydání je pak v souladu s čl. 9 odst. 3 téže směrnice podmíněno tím, že příslušné orgány tohoto členského státu prověřily, že dotyčným rozhodnutím o vydání nedojde k přímému nebo nepřímému navrácení vyžádané osoby v rozporu se závazky uvedeného členského státu, které má podle mezinárodního práva nebo práva Unie.

50 Ze znění a struktury článku 9 směrnice 2013/32 a z jeho umístění v obecné systematice této směrnice tedy vyplývá, že – jak uvedl generální advokát v bodě 77 svého stanoviska – tento článek upravuje pouze případ vydání, k němuž dochází v průběhu řízení o posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Uvedený článek naproti tomu neupravuje případ, o který se jedná v původním řízení, kdy k vydání dochází po přiznání této ochrany členským státem.

51 Zadruhé čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95, který se nachází v kapitole VII této směrnice nadepsané „Obsah mezinárodní ochrany“, připomíná povinnost členských států dodržovat zásadu nenavracení v souladu s jejich mezinárodními závazky. Toto ustanovení je tedy konkrétním výrazem zásady nenavracení, která je jakožto základní právo zaručena v článku 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny ve spojení s článkem 33 Ženevské úmluvy [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. listopadu 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Vyhoštění – Konopí pro léčebné použití), C-69/21, EU:C:2022:913, bod 55, a rozsudek ze dne 6. července 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Uprchlík, který spáchal vážný zločin), C-663/21, EU:C:2023:540, bod 49].

52 Vzhledem k tomu, že v důsledku rozhodnutí členského státu vyhovět žádosti státu původu o vydání takového státního příslušníka třetí země, jako je A., který získal postavení uprchlíka v jiném členském státě v souladu s pravidly unijního sekundárního práva v oblasti mezinárodní ochrany, by byl tento státní příslušník zbaven práv a výhod stanovených v kapitole VII směrnice 2011/95, je třeba konstatovat, že vydávací řízení vedené v prvním členském státě spadá pod uplatňování unijního práva ve smyslu čl. 51 odst. 1 Listiny.

53 Základní práva zakotvená v Listině, zejména pak práva zaručená v jejím článku 18 a čl. 19 odst. 2, musí být tudíž plně dodržována orgánem členského státu pověřeným posouzením žádosti třetího státu o vydání státního příslušníka třetí země, který získal postavení uprchlíka v jiném členském státě.

54 Je tedy třeba určit, zda čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95, ve spojení s článkem 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny, brání vydání za takových podmínek, jaké nastaly ve věci v původním řízení.

55 V tomto ohledu je třeba nejprve upřesnit, že orgán dožádaného členského státu příslušný v oblasti vydávání nemůže povolit vydání státního příslušníka třetí země, kterému bylo jiným členským státem přiznáno postavení uprchlíka, do této třetí země, pokud by takové vydání bylo v rozporu s čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95 ve spojení s článkem 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny.

56 Pokud jde konkrétně o posledně uvedená ustanovení, na jedné straně článek 18 Listiny stanoví, že „[p]rávo na azyl je zaručeno při dodržování Ženevské úmluvy […], Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků […] a v souladu se Smlouvou o [UE] a Smlouvou o [FEU]“.

57 Podle judikatury Soudního dvora mají členské státy zaručit, aby žadatelé a osoby požívající mezinárodní ochrany mohli skutečně využít práva zakotveného v tomto ustanovení [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. června 2023, Komise v. Maďarsko (Prohlášení o úmyslu před podáním žádosti o azyl), C-823/21, EU:C:2023:504, bod 52].

58 Jak generální advokát zdůraznil v bodě 47 svého stanoviska, dokud je vyžádaná osoba uprchlíkem ve smyslu čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 a čl. 1 oddílu A Ženevské úmluvy, vydání této osoby do třetí země jejího původu by ji zbavilo možnosti skutečně využít práva, které jí přiznává článek 18 Listiny. Pokud tedy uvedená osoba splňuje podmínky pro přiznání tohoto postavení, brání článek 18 Listiny jejímu vydání do třetí země, z níž uprchla a v níž jí hrozí pronásledování.

59 V projednávané věci to znamená, že dokud přetrvává riziko, že A. bude na území třetího státu svého původu, který podal žádost o vydání, politicky pronásledován, což je důvod, proč mu italské orgány přiznaly postavení uprchlíka, jeho vydání to tohoto třetího státu je na základě článku 18 Listiny vyloučeno.

60 V tomto ohledu je třeba uvést, že k vyloučení tohoto rizika nemůže postačovat pouhá okolnost, že trestní stíhání, pro jehož účely je vydání A. požadováno, je založeno na jiných činech než toto pronásledování.

61 Na druhé straně čl. 19 odst. 2 Listiny absolutně zakazuje vyhoštění osoby do státu, v němž jí hrozí vážné nebezpečí, že by mohla být vystavena trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 6. července 2023, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Uprchlík, který spáchal vážný zločin), C-663/21, EU:C:2023:540, bod 36 a citovaná judikatura].

62 Pokud se tedy osoba, které se týká žádost o vydání, dovolává vážného nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení v případě vydání, musí dožádaný členský stát před tím, než přistoupí k případnému vydání, ověřit, že vydání nebude mít nepříznivý dopad na práva uvedená v čl. 19 odst. 2 Listiny (rozsudek ze dne 6. září 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, bod 60, a rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, bod 64).

63 Za tímto účelem se tento členský stát nemůže v souladu s článkem 4 Listiny, který zakazuje nelidské či ponižující zacházení nebo trest, omezit na zohlednění pouhých prohlášení dožadujícího třetího státu nebo přijetí mezinárodních smluv posledně jmenovaným státem, které v zásadě zaručují dodržování základních práv. Příslušný orgán dožádaného členského státu musí za účelem tohoto ověření vycházet z objektivních, spolehlivých, přesných a řádně aktualizovaných údajů, které mohou vyplývat zejména z mezinárodních soudních rozhodnutí, jako jsou rozsudky Evropského soudu pro lidská práva, ze soudních rozhodnutí dožadujícího třetího státu a z rozhodnutí, zpráv a dalších dokumentů vypracovaných orgány Rady Evropy nebo v rámci systému Organizace spojených národů (rozsudek ze dne 6. září 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, body 55 až 59, a rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Ruska Federacija, C-897/19 PPU, EU:C:2020:262, bod 65).

64 Pro účely posouzení rizika porušení čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95, jakož i článku 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny představuje okolnost, že jiný členský stát přiznal vyžádané osobě postavení uprchlíka v souladu se směrnicemi 2011/95 a 2013/32, zvláště závažnou skutečnost, kterou musí příslušný orgán dožádaného členského státu zohlednit. Rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka tak musí, nebylo-li toto postavení odňato členským státem, který jej přiznal, vést na základě těchto ustanovení k tomu, že tento orgán vydání odmítne.

65 Společný evropský azylový systém, který zahrnuje společná kritéria pro zjišťování totožnosti osob, které mezinárodní ochranu skutečně potřebují, jak zdůrazňuje bod 12 odůvodnění směrnice 2011/95, je totiž založen na zásadě vzájemné důvěry, podle níž je třeba – až na výjimečné okolnosti – vycházet z toho, že zacházení s žadateli o mezinárodní ochranu je v každém členském státě v souladu s požadavky unijního práva, včetně Listiny, Ženevské úmluvy a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod podepsané dne 4. listopadu 1950 v Římě [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2011, N. S. a další, C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, body 78 až 80, a rozsudek ze dne 19. března 2019, Ibrahim a další, C-297/17, C-318/17, C-319/17 a C-438/17, EU:C:2019:219, body 84 a 85].

66 Jak bylo mimoto připomenuto v bodě 42 tohoto rozsudku, členský stát, který postavení uprchlíka přiznal státnímu příslušníkovi třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti, může v souladu s článkem 14 směrnice 2011/95, ve spojení s články 44 a 45 směrnice 2013/32, odejmout toto postavení uprchlíka, zejména je-li patrné, že daná osoba pozbyla tohoto postavení podle článku 11 směrnice 2011/95, nebo že je či měla být vyloučena z uvedeného postavení podle článku 12 posledně uvedené směrnice. V tomto ohledu článek 45 směrnice 2013/32 stanoví pravidla pro řízení o odnětí mezinárodní ochrany a zejména záruky, které musí mít dotyčná osoba v rámci tohoto řízení.

67 Tato ustanovení a postup, který stanoví, by však byly obcházeny, kdyby dožádaný členský stát mohl státního příslušníka třetí země, kterému jiný členský stát přiznal postavení uprchlíka na základě těchto směrnic, vydat do země jeho původu, neboť takové vydání by fakticky znamenalo, že by platnost tohoto postavení byla ukončena a dotyčná osoba by nemohla skutečně požívat ochrany, kterou jí poskytuje článek 18 Listiny, a byla by připravena o práva a výhody stanovené v kapitole VII směrnice 2011/95 a o záruky uvedené v článku 45 směrnice 2013/32.

68 S ohledem na význam, který má takové rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka pro účely posouzení žádosti o vydání pocházející ze země původu osoby, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, je třeba mít za to, jak zdůraznil generální advokát v bodě 112 svého stanoviska, že na základě zásady loajální spolupráce zakotvené v čl. 4 odst. 3 prvním pododstavci SEU, podle které se Unie a členské státy navzájem respektují a pomáhají si při plnění úkolů vyplývajících ze Smluv (rozsudek ze dne 6. září 2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, bod 42) a která nachází konkrétní vyjádření v článku 36 směrnice 2011/95 a v článku 49 směrnice 2013/32, musí orgán dožádaného členského státu příslušný v oblasti vydávání co nejdříve zahájit výměnu informací s orgánem jiného členského státu, který vyžádané osobě přiznal postavení uprchlíka. V tomto ohledu musí informovat posledně uvedený orgán o žádosti o vydání této osoby, sdělit mu své stanovisko k této žádosti a požádat jej, aby mu v přiměřené lhůtě předal jak informace, které má k dispozici a vedly k přiznání tohoto postavení, tak své rozhodnutí, zda je či není třeba odejmout uvedené osobě postavení uprchlíka.

69 Na jedné straně má tato výměna informací orgánu dožádaného členského státu příslušnému v oblasti vydávání umožnit, aby při plné znalosti věci provedl ověření, která mu ukládají článek 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny.

70 Na straně druhé výměna informací umožňuje příslušnému orgánu jiného členského státu případně odejmout postavení uprchlíka na základě článku 14 směrnice 2011/95, a to při plném dodržování záruk uvedených v článku 45 směrnice 2013/32.

71 Vzhledem k výše uvedenému by unijní právo vydání nebránilo pouze v případě, že by se příslušný orgán členského státu, který přiznal vyžádané osobě postavení uprchlíka, rozhodl odejmout toto postavení na základě článku 14 směrnice 2011/95, a za předpokladu, že by orgán dožádaného členského státu příslušný v oblasti vydávání dospěl k závěru, že tato osoba není nebo již není uprchlíkem a neexistuje žádné vážné nebezpečí, že by uvedená osoba byla v případě vydání do dožadujícího třetího státu vystavena trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

72 S ohledem na výše uvedené je třeba na položenou otázku odpovědět, že čl. 21 odst. 1 směrnice 2011/95, ve spojení s článkem 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny, musí být vykládán v tom smyslu, že pokud se státního příslušníka třetí země, který v jednom členském státě získal postavení uprchlíka, týká v jiném členském státě, na jehož území pobývá, žádost o vydání pocházející ze země jeho původu, dožádaný členský stát nemůže vydání povolit bez toho, aby zahájil výměnu informací s orgánem, který dožádané osobě toto postavení přiznal, a bez toho, aby tento orgán uvedené postavení odňal.

K nákladům řízení

73 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 21 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, ve spojení s článkem 18 a čl. 19 odst. 2 Listiny základních práv a svobod,

musí být vykládán v tom smyslu, že

pokud se státního příslušníka třetí země, který v jednom členském státě získal postavení uprchlíka, týká v jiném členském státě, na jehož území pobývá, žádost o vydání pocházející ze země jeho původu, dožádaný členský stát nemůže vydání povolit bez toho, aby zahájil výměnu informací s orgánem, který dožádané osobě toto postavení přiznal, a bez toho, aby tento orgán uvedené postavení odňal.

Podpisy.